

महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ च्या
कलम-२२० अन्वये आकारी पड म्हणून घोषित
झालेल्या जमिनीच्या संदर्भात सर्वकष सूचना.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक : जमीन-२०२५/प्र.क्र.७०/ज-१
मदाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : १९ मे, २०२५.

वाचा :- शासन अधिसूचना, महसूल व वन विभाग क्र. जमीन-२०२०/प्र.क्र.७०/ज-१,
दि. २७ मार्च, २०२५

प्रस्तावना :-

महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ च्या कलम-२२० अन्वये आकारी पड म्हणून घोषित झालेल्या जमिनीच्या संदर्भात शासन अधिसूचना दि.२७ मार्च, २०२५ अन्वये कसूरदार शेतकरी अथवा त्यांच्या वारसाने आकारी पड जमिनीच्या चालू वर्षाच्या प्रचलित बाजारमूल्याच्या ५% रक्कम शासनास जमा केल्यास, हस्तांतरणास निर्बंध या अटीवर सदर जमीन त्यांना परत करण्यात येतील, अशी सुधारणा करण्यात आली. या अधिसूचनेची प्रत सोबत जोडली आहे.

सदर शासन अधिसूचनेन्वये करण्यात आलेल्या सुधारणांनुसार महसूल विभागाच्या क्षेत्रीय स्तरावर अंमलबजावणी करणाऱ्या अधिकाऱ्यांना सर्वकष मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक :-

महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ च्या कलम-२२० अन्वये आकारी पड म्हणून घोषित झालेल्या जमिनी बाबत शासन अधिसूचना दि.२७ मार्च, २०२५ अन्वये करण्यात आलेल्या सुधारणेनुसार अंमलबजावणी करताना खालील सूचना/ निर्देश विचारात घेण्यात यावेत.

- १) सन २०२५ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक १८, दिनांक २७ मार्च, २०२५, महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता (सुधारणा) अधिनियम, २०२५ अन्वये मूळ जमीन मालकाला किंवा त्याच्या वारसाला परत द्यायची जमीन ही राज्य शासनाच्या पूर्वपरवानगीशिवाय हस्तांतरणास निर्बंध या अटीवर असल्याने, सदर जमिनीची भोगवटादार सदरी धारणाधिकार वर्ग दोन अशी नोंद घेण्यात यावी.

- २) मूळ जमीन मालकाला किंवा त्याच्या वारसाला परत द्यावयाच्या जमिनीच्या बाजारमूल्याच्या पाच टक्के रक्कम ही रुपये ५ लक्षपेक्षा अधिक असेल तर अशी प्रकरणे जिल्हाधिकारी यांनी शासन पूर्वमान्यतेस्तव सादर करावीत.
- ३) सदर जमिनीच्या प्रदानानंतर १० वर्षांपर्यंत हस्तांतरण/विक्री करण्यास परवानगी देता येणार नाही.
- ४) १० वर्षांच्या कालावधीनंतर शासनाच्या पूर्वमान्यतेने सदर जमिनी विनामूल्य भोगवटादार वर्ग- २ मधून भोगवटादार वर्ग-१ मध्ये रूपांतरित करण्यात येतील.
- ५) मूळ जमीन मालकाला किंवा त्याच्या वारसाला परत करण्यात येणारी जमीन ही शेती/कृषी प्रयोजनासाठी परत करण्यात येत असल्याने ०५ वर्षांपर्यंत प्रयोजनात बदल/अकृषिक वापर करता येणार नाही.
- ६) कलम १८२ नुसार आकारीपड म्हणून घोषित झालेल्या जमिनींना सदर निर्देश लागू होणार नाहीत.
- ७) कलम २२० नुसार आकारीपड म्हणून घोषित झालेल्या जमिनी मूळ शेतकऱ्यांच्या/ त्यांच्या वारसांच्या ताब्यात असतील आणि सदर सुधारणेनुसार अशा जमिनी त्यांना परत करण्यात येत असतील तर सदर जमिनी जेव्हापासून त्यांच्या ताब्यात होत्या तेव्हापासूनचे भूईभाडे आकारून सदर रक्कम जमा करून घेण्यात यावी.
- ८) कलम २२० नुसार आकारीपड म्हणून घोषित झालेल्या जमिनींवर इतर व्यक्तींद्वारे अनधिकृतपणे ताबा/बांधकाम/वापर करण्यात येत असेल तर अशी अनधिकृत प्रकरणे अतिक्रमणे समजून निष्कासित करण्यात यावीत.
- ९) कलम २२० नुसार आकारीपड म्हणून घोषित झालेल्या जमिनी यापूर्वीच शासकीय प्रकल्पासाठी तसेच इतर सार्वजनिक प्रयोजनासाठी संपादित झालेल्या असल्यास अशा जमिनी / त्यांचा मोबदला संबंधीत शेतकऱ्यांना अनुज्ञेय असणार नाही.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेतांक २०२५०५१९१२४२३५८५१९ असा आहे, हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(मोहसिन रा. शेख)
कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा.राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई-३२.

- २) मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ३) मा. उपमुख्यमंत्री (नगर विकास) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ४) मा. उपमुख्यमंत्री (वित्त) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ५) मा.मंत्री (महसूल), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ६) मा.राज्यमंत्री (महसूल), यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ७) मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- ८) अपर मुख्य सचिव, (महसूल) महसूल व वन विभाग याचे स्वीय सहायक.
- ९) जमाबंदी आयुक्त आणि संचालक, भूमी अभिलेख, पुणे.
- १०) प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
- ११) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मुंबई.
- १२) सर्व विभागीय आयुक्त / सर्व जिल्हाधिकारी.
- १३) सर्व सहसचिव/उपसचिव, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
- १४) सर्व "ज" समूह कार्यासन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२
- १५) निवड नस्ती (कार्यासन ज-१)